

EKSEMPEL PÅ MORALSKE DILEMMAER (ungdommer/voksne):

1.

Per skal på fest og skal bli hentet av en kamerat. Han gleder seg til festen, da han skal møte ei jente som han er veldig betatt av. Når kameraten kommer lukter han alkohol og Per lurer på om han kan være ruset. Per spør om han har drukket, men han sier at han bare har tatt to lettøl og ikke er ruset. Det går ingen busser dit de skal og han har ikke sertifikat eller nok penger til taxi.

Hva skal Per gjøre?

Dilemma: Skal Per ta sjansen og sitte på med kameraten.

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Skal Per si nei til å sitte på og heller stå over festen?
- Hva hvis det er en stor sjanse for at en annen legger ann på jenta han er interessert i.
- Skal han stole på kameraten og sitte på, kompiser lyver ikke for hverandre?
- Hva hvis kompisen tidligere har snakket om at en ikke blir noen dårligere sjåfør av å ha drukket et par øl. Han har gjort det flere ganger uten problem. Kan Per da stole på han og sitte på?
- Hvis de drar sammen og kolliderer eller kjører på en person på veien, hvem har ansvar for det som har skjedd (juridisk, moralsk)?
- Hva hvis det var en bekjent av deg (mor, søster, onkel) som ble påkjørt, hva hadde du da tenkt?
- Er det forskjell på å kjøre når en har tatt en øl kontra mange øl?
- mm

2.

Per og Arne er tvillinger. De har lovet foreldrene at de ikke skal begynne å røyke. Til gjengjeld skal de få 2000,- kr. i året frem til de er 18 hvis de ikke røyker. Arne forteller til Per at han har røykt flere ganger, uten at foreldrene har oppdaget det. Hva skal Per gjøre?

Dilemma: Skal Per fortelle foreldrene sine at Arne røyker?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Per har konsekvent svart nei hver gang han har fått tilbud, selv om han har blitt fristet? Er det rettferdig at Arne som ikke har klart dette skal få pengene?
- Foreldrene til Per og Arne er stolte av sønnene sine og skryter av dem, fordi de klarer å holde seg unna røyking. De skryter også når andre kompiser er tilstede, som vet at Arne har røykt. Bør Per si sannheten om broren?
- Hva hvis foreldrene finner en pakke sigaretter i huset og mistenker begge to? Det er ingen andre som kan ha lagt igjen sigarettene.
- Er det forskjell på om Arne røyker jevnlig eller bare av og til?
- Hvis du var Arne og Per sine foreldre, hva hadde du ønsket at Per hadde gjort?
- Hva tror dere Arne tenker når han får skryt og når han får utbetalt pengene?
- mm

3.

Per og Arne er på butikken. Per ser at Arne stikker et kamera i lomma. På vei ut av butikken blir de stoppet av en vakt, som påstår at de har stjålet et kamera og må være med inn på bakrommet. Arne klarer å stikke av. Politiet blir tilkalt og når de ikke finner kameraet på Per, vil de vite hvem han var sammen med. Hvis han ikke sier navnet vil de ta han med til politistasjonen for mer inngående avhør. Per soner en dom og er ute på permisjon fra fengselet. Han kan risikere å miste retten til flere permisjoner i lang tid fremover hvis han blir blandet opp i noe slikt. Hva skal Per gjøre?

Dilemma: Skal Per oppgi navnet til Arne?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Skal han fortelle kameratens navn?
- Arne er hans beste kamerat og ville aldri ha tystet på han i den samme situasjonen. Hva skal han gjøre?
- Per har opparbeidet seg tillit i fengselet, har begynt på utdanning og ønsker å begynne på et nytt liv etter soningen. Er et vennskap så viktig at det er verd å risikere fremtiden sin for dette?
- Hvis du var bestekameraten Arne og visste hva Per risikerte, hva synes du Per skulle gjort?
- mm

4.

Anna er mor til Per. Hun har kjempet hardt for å få han motivert til et behandlingsopphold for rusproblemet sitt. Det går bra på institusjonen og Per får flere rettigheter som frigang og permisjoner. En helg Per er hjemme på permisjon kommer han hjem fra en tur på byen og lukter alkohol. Som en del av permisjonsavtalen har Per gått med på at mor skal melde tilbake hvis han bryter regelen om rusfrihet. På søndag angrer han veldig og lover at han aldri skal gjøre det igjen, hvis bare mor ikke sier noe til institusjonen. Hva skal Anna gjøre?

Dilemma: Skal Anna varsle institusjonen om at Per har ruset seg?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Skal hun fortelle sannheten hvis institusjonen spør henne om hvordan det har gått?
- Per kan risikere å bli satt under et strengere regime / miste opparbeidede rettigheter på institusjonen, som for eksempel permisjoner, hvis han blir tatt for bruk av rusmidler?
- Per har flere ganger tidligere sagt at han angrer og aldri skal gjøre det igjen. Kan mor stole på Per denne gangen?
- Hjelper mor Per ved å holde skjult at han har ruset seg?
- mm

5.

Anders er far til Per. En dag han skal legge noen rene klær inn i skapet til Per oppdager han en pose bakerst i skapet, som ser ut til å inneholde narkotika. Per har hatt problemer tidligere men har lovet på tro og ære at han nå ikke lengre bruker stoff. Anders konfronterer Per med hva han har funnet og får til svar at han er blitt truet til å oppbevarer det for en bekjent. Hvis far tar kontakt med politiet eller kaster stoffet vil Per komme i alvorlig trøbbel og sannsynligvis bli utsatt for vold. Hva skal Anders gjøre?

Dilemma: Skal far ta kontakt med politiet

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Skal far melde fra til politiet

- Per har benyttet rusmidler tidligere, hvordan kan far vite at han snakker sant denne gangen?
- Hvis Per slipper unna denne gangen, hvordan kan far vite at ikke det samme vil skje igjen?
- Hvis du hadde vært far, hva ville du ha gjort?
- Hjelper Anders sin sønn ved å la være å gjøre noe?
- mm

6.

Per er blitt frastjålet 500,- kr. fra rommet sitt på institusjonen og aner ikke hvem som har gjort det. Plutselig oppdager han at en av de som han har best kontakt med under oppholdet, som nettopp har sagt at hun er blakk, har kjøpt seg både røyk og en ny genser. Rehabiliteringspengene utbetales ikke før om en uke, så hun har ikke fått pengene der. Per tar det opp med henne men hun nekter for å ha tatt pengene hans. Hun blir fornærmet fordi han mistenker henne.

Hva skal Per gjøre?

Dilemma: Skal han ta opp mistanken sin med personalet og risikere å miste en venn?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Skal Per diskutere mistanken sin med en av personalet?
- Per kan risikere å miste den han har hatt best kontakt med?
- Hvis han ikke tar det opp, hvilken garanti har han for at det ikke skjer igjen?
- Hvor viktig er det å vite at en kan stole på hverandre i et vennskapsforhold?
- Hvis du må velge mellom en "venn" som du ikke kan stole på og ikke ha noen venner, hva ville du velge?
- mm

7.

Bestekameraten din Per er sammen med Kari. En dag oppdager du Kari i en bil sammen med en annen mann, de sitter tett omslynget. Per er inne i en sårbar periode, han er deprimert fordi det er varslet innskrenkninger på jobben og han har minst ansiennitet. Han sier at uten Kari hadde han aldri klart å holde hodet over vannet. Du er redd for hva som vil skje med han hvis han oppdager dette, samtidig

som du reagerer veldig sterkt på utroskap etter å ha opplevd det selv i et forhold. Du oppdaget i ettertid at mange hadde visst om det, uten å fortelle det til deg, noe som opplevdes som et stort svik. Hva skal du gjøre?

Dilemma: Skal du fortelle hva du har sett til Per?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Skal du fortelle det til Per
- Skal du fortelle til Kari at du vet hva som skjer og at hun må være ærlig med Per.
- Hva hvis du tar det opp med henne og hun sier at hun ikke kan gjøre det, for da vil Per bryte helt sammen
- Hvis du var Per, hva hadde du ønsket; å vite eller ikke vite?
- mm

8.

Du går på en privat skole for å ta opp igjen fag etter videregående. Endelig skal du få muligheten til å få studiekompetanse. Det nærmer seg mattetentamen, et fag du har jobbet mye med. Du får vite at en i klassen har fått fatt i tentamensoppgavene og du kan få en kopi hvis du vil. Det er mange som har tatt sjansen på å jukse, spesielt de som ikke har jobbet så mye med faget som deg. Hva skal du gjøre?

Her er det flere dilemma:

Dilemma 1: Skal du ta i mot eksamensoppgaven?

Dilemma 2: Skal du melde fra til skolen?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Du har jobbet hardt med faget og nå vil de som ikke har jobbet få den samme eller bedre karakter enn deg?
- Hvis det blir oppdaget vil alle bli funnet skyldig, da skolen ikke har mulighet for å skille mellom hvem som har jukset og hvem som ikke har det?

- Når du vet at det eksisterer en kopi men ikke benytter den selv, har du da noe ansvar for andres juks?
- Hva hvis du var lærer og fant ut av juksinga. Du vet at ikke alle har jukset, men vet at alle visste om juksinga, hvordan ville du se på de som har visst om det og ikke sagt i fra.
- Du søker på økonomisk linje på Høyskolen og havner på ventelista. En av jukserne kommer inn fordi hun har bedre karakter i matte enn deg.
- mm

9.

Du får vite at noen kompiser har planer om å rane en gammel dame. Hun tar alltid hele trygden sin ut i kontanter og på veien hjem må hun gå et lite stykke på en sti gjennom parken, hvor ingen vil se dem når de slår til. Du prøver å overtale dem til å la være, men de påstår at de aldri vil bli tatt, de har en vanntett plan.

Dilemma: Skal du melde fra til noen om det du vet?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Hvis du melder fra kan kompisen dine hevne seg eller du kan miste dem som kompiser
- Damen kan bli skadet under overfallet hvis hun kjemper i mot, da kompisen dine har desperat behov for penger?
- Hva hvis den gamle damen er bestemor til en barndomsvenn av deg og du har tilbragt mye tid sammen med henne i oppveksten? Eller hun er en slektning av deg?
- Hva hvis det var du som ble ranet og det kom frem at en bekjent av deg visste om hva som skulle skje?
- Har du et ansvar når du vet hva som skal skje men ikke gjør noe med det?
- mm

10.

Du er arbeidsledig og blakk og en venn av deg forteller om psykiateren Sharok Ezazi, som har hjulpet mange til å få uføretrygd. Du har flere samtaler med

psykiateren og han foreslår en psykiatrisk diagnose som garantert vil gi deg 100% uføretrygd (for eksempel paranoid psykose) og i tillegg kan han hjelpe deg med litt ekstra inntekter på restauranten sin, hvis du ønsker dette. Hva skal du gjøre?

Dilemma: Skal du ta i mot tilbudet?

JA   NEI   VET IKKE

Problemstillinger til diskusjon:

- Du vet at du kan slutte å bekymre deg om pengevansker hvis du tar i mot tilbudet.
- Du vet at det er svindel og hvis du blir avslørt må du sannsynligvis i fengsel samt tilbakebetale alle pengene du har fått?
- Hvis du etter en stund møter kvinnen/mannen i ditt liv, hvordan vil en alvorlig diagnose kunne virke inn på forholdet?
- Kan man bare slette en diagnose når den først er satt eller må man leve med den resten av livet?
- Du har fått orden på livet ditt, har fått familie og god økonomi og ønsker en livsforsikring. Hva tenker du når forsikringsselskapet ber om å få en legeerklæring om at du er frisk?
- mm

11.

Du har fått deg jobb i kassa på Samvirkelaget. (Ulike variasjoner på tema):

- Ved opptelling av kassa oppdager du et overskudd på 500,- kr. Ingen vil oppdage det hvis du tar pengene. **Dilemma:** Skal du ta pengene?
- Det er travelt og du tar feil og gir kunden tilbake på 200,- kr. i stedet for 500,- kr. Kunden oppdager det ikke. **Dilemma:** Skal du melde fra?
- En kunde har lagt igjen lommeboka si på rullebåndet, det er ingen andre kunder eller ansatte i nærheten når du finner den. **Dilemma:** Skal du ta lommeboka?
- Du oppdager at en av de ansatte stadig tar en pakke sigaretter fra hylla og sier at hun skal betale senere. Hun har jobbet der lenge og er bestevenn med sjefen. **Dilemma:** Skal du melde fra til sjefen?